

Hoofdstuk 11 – Het Protest van de Vorsten

Hoofdstuk 11 – Het Protest van de Vorsten

Het protest van de christelijke vorsten van Duitsland op de Rijksdag te Spiers (1529) is één van de mooiste verklaringen die ooit ten gunste van de Hervorming is afgelegd. Deze godsmannen hebben door hun moed, geloof en vastberadenheid de gewetensvrijheid voor de daarop volgende eeuwen veilig gesteld. Aan dit protest hebben de leden van de evangelische kerken de naam 'protestant' te danken en de beginselen die in dit document worden verdedigd, zijn de uitdrukking van “het wezen van het protestantisme.” (D'Aubigné, b.13, ch.6). [197.1]

Het was een kritieke tijd voor de Hervorming. Ondanks het edict van Worms, dat Luther vogelvrij had verklaard, en de verkondiging, als ook het geloof in zijn leer had verboden, was er tot dusver godsdienstvrijheid geweest in het rijk. Gods voorzienigheid had de krachten die zich tegen de Waarheid verzetten in toom gehouden. Karel V wilde de Hervorming absoluut vernietigen, maar telkens wanneer hij zijn hand ophief om toe te slaan, werd hij gedwongen de slag ergens anders toe te brengen. Telkens weer scheen de onmiddellijke uitroeiing van allen die zich tegen Rome durfden te verzetten onvermijdelijk. Op het kritieke ogenblik verschenen echter de Turkse legers aan de oostgrens of verklaarde de koning van Frankrijk – of zelfs de paus – de oorlog aan de keizer omdat ze afgunstig waren op zijn groeiende macht. Op die manier kreeg de Hervorming te midden van de strijd en het oproer van de volken de kans vaste voet te krijgen en zich te verspreiden. [197.2]

Toch kwam na enige tijd het ogenblik dat de rooms-katholieke vorsten hun geschillen hadden bijgelegd, zodat ze konden afrekenen met de hervormers. De Rijksdag te Spiers in 1526 had elke staat volledig vrijgelaten in geloofszaken tot er een algemeen concilie bijeen zou komen om deze problematiek te bespreken. Maar zodra de gevaren die tot deze toegeving hadden geleid uit de weg waren geruimd, riep de keizer een tweede Rijksdag te Spiers bijeen in 1529 om de ketterij met wortel en tak uit te roeien. De vorsten moesten, indien mogelijk met vreedzame middelen, ertoe gebracht worden zich tegen de Hervorming op te stellen, maar als dat niet lukte was Karel V bereid het zwaard te laten spreken. [197.3]

De aanhangers van de paus waren in hun nopjes. Ze kwamen in grote getale naar Spiers en lieten openlijk hun vijandigheid tegenover de hervormers en hun sympathisanten blijken. Melanchton zei: “Wij zijn het uitschot en het uitvaagsel van de wereld, maar Christus zal aan Zijn volk denken en het beschermen” (Ibid., b.13, ch.5). De protestantse vorsten die de Rijksdag bijwoonden, mochten het Evangelie niet laten prediken – zelfs niet in hun eigen huis. Maar de mensen van Spiers wilden het Woord van God absoluut horen en stroomden ondanks het verbod bij duizenden naar de diensten die in de kapel van de keurvorst van Saksen werden gehouden. [198.1]

Hierdoor werd de crisis versneld. Er werd een boodschap van de keizer aan de Rijksdag voorgelezen waarin de keizer zei dat hij het besluit dat zijn onderdanen godsdienstvrijheid verleende, introk omdat het aanleiding had gegeven tot ongeregeldheden. De evangelische christenen waren verontwaardigd over en verontrust dóór deze eigenmachtige daad. Eén van hen zei: “Christus is weer in handen van Kajafas en Pilatus”. De rooms-katholieken werden gewelddadiger. Een fanatieke papist verklaarde: “De Turken zijn beter dan de lutheranen, want de Turken vasten, terwijl de lutheranen zich daar niet veel van aantrekken. Als wij moeten kiezen tussen de Heilige

Hoofdstuk 11 – Het Protest van de Vorsten

Schrift van God en de oude dwalingen van de kerk behoren wij de Schrift te verwerpen”. Melanchton zei: “Elke dag opnieuw werpt Faber in voltallige vergadering een steen naar ons, evangelisch gezinden” (Ibid., b.13, ch.5). [198.2]

Het recht op godsdienstvrijheid werd door de wet gewaarborgd. Daarom waren de protestantse staten vastbesloten zich tegen de schending van hun rechten te verzetten. Luther was nog altijd in de ban die hem door het edict van Worms was opgelegd en mocht niet naar Spiers gaan. Zijn plaats werd echter ingenomen door zijn medewerkers en door de vorsten die God had geroepen om Zijn zaak in deze kritieke tijd te verdedigen. De edelmoedige Frederik van Saksen, die Luther vroeger had beschermd, was inmiddels gestorven, maar zijn broer en opvolger, hertog Johan, had de Hervorming met vreugde begroet. Hoewel hij op vrede was gesteld, trad hij energiek en moedig op wanneer de belangen van het geloof op het spel stonden. [198.3]

De priesters eisten dat de staten die de Hervorming aanhingen zich onvoorwaardelijk aan het gezag van Rome zouden onderwerpen. De Hervormers eisten echter dat de vrijheid die hun vroeger was verleend, werd erkend. Zij konden niet toestaan dat Rome de staten die het Woord van God met zoveel vreugde hadden ontvangen weer onder haar heerschappij zou brengen. [199.1]

Tenslotte werd het volgende compromis voorgesteld; in gebieden waar de hervorming nog geen ingang had gevonden, zouden de bepalingen van het edict van Worms stipt worden toegepast: “In gebieden waar de mensen zich daar niet aan hadden gehouden en waar zij er niet toe gebracht konden worden zich aan het edict te onderwerpen zonder gevaar voor opstand, zou men op zijn minst geen hervormingen meer mogen invoeren, geen omstreden punten mogen bespreken en zich niet tegen de viering van de mis mogen verzetten; bovendien zou men moeten verhinderen dat een rooms-katholiek tot het lutheranisme overging” (Ibid., b.13, ch.5). Deze maatregel werd tot grote blijdschap van de pausgezinde priesters en prelaten goedgekeurd. [199.2]

Als de bepalingen van dit edict werden toegepast “zou de Hervorming zich niet kunnen verspreiden... tot gebieden waar ze tot dan toe niet bekend was en zou ze ook niet op een stevige basis kunnen worden gevestigd in gebieden waar ze al ingang had gevonden” (Ibid., b.13, ch.5). De vrijheid van meningsuiting zou worden ingetrokken. Er zouden geen bekeerlingen meer mogen worden gemaakt. Men verwachtte van de aanhangers van de Hervorming dat ze zich onvoorwaardelijk aan deze beperkingen en verbodsbepalingen zouden onderwerpen. De zaak scheen hopeloos. “Door het herstel van de roomse heerschappij... zouden de vroegere misbruiken onvermijdelijk weer worden ingevoerd” en zou men snel een aanleiding vinden “om de vernietiging ... van een werk dat al zo erg had geleden door fanatisme en onenigheid te voltooien” (Ibid., b.13, ch.5). [199.3]

Toen de protestanten voor overleg bijeenkwamen, keken ze elkaar met sprakeloze verbazing aan. Ze vroegen elkaar: “Wat moeten we nu doen?” Er stond ontzaglijk veel op het spel voor de wereld. “Zouden de leiders van de Hervorming zich onderwerpen en het edict aanvaarden? De hervormers hadden in deze enorme crisis heel makkelijk een verkeerde beslissing kunnen nemen! Ze hadden heel veel begrijpelijke voorwendsels en aanvaardbare redenen kunnen bedenken om hun overgave te rechtvaardigen! Men had de lutherse vorsten verzekerd dat ze hun godsdienst vrij zouden kunnen uitoefenen. Men had dit recht ook toegekend aan al hun onderdanen die zich vóór het van kracht worden van de maatregel bij de Hervorming hadden

Hoofdstuk 11 – Het Protest van de Vorsten

aangesloten. Zouden ze daar geen genoeg mee moeten nemen? Als ze zich onderwierpen, zou dat toch veel gevaren uitsluiten. Welke onbekende gevaren zouden ze lopen en hoeveel strijd zouden zij zich op de hals halen als ze zich wilden verzetten tegen de nieuwe maatregel?... Wie weet welke perspectieven zich in de toekomst zouden openen?... Laten wij de vrede kiezen en de olijftak die Rome ons reikt aangrijpen om de wonden van Duitsland te helen. Met zulke argumenten hadden de hervormers een beleid kunnen rechtvaardigen dat in heel korte tijd beslist tot de ondergang van het protestantisme zou hebben geleid.” [199.4]

“Gelukkig hebben ze het beginsel waarop deze regeling steunde niet uit het oog verloren en hebben ze door het geloof gehandeld. Wat was dat beginsel? Het was het recht dat Rome opeiste om het geweten aan banden te leggen en het vrije onderzoek te verbieden. Maar zouden de protestantse vorsten en hun onderdanen dan geen vrijheid van godsdienst hebben? Ja, maar het zou een gunst zijn die uitdrukkelijk in het akkoord zou worden vermeld; ze zouden er geen recht op hebben. Wie buiten deze regeling viel, werd aan 'het gezag' overgeleverd. Van gewetensvrijheid was er voor zulke mensen geen sprake. Rome bleef de onfeilbare rechter. En de anderen moesten maar gehoorzamen. Als ze de voorgestelde regeling aanvaardden, gingen ze er in feite mee akkoord dat de godsdienstvrijheid beperkt moest blijven tot het protestantse Saksen. Voor alle andere christenen waren vrij onderzoek en het belijden van het protestantisme misdaden die met de kerker en de brandstapel bestraft dienden te worden. Zouden ze ermee instemmen dat er op bepaalde plaatsen wel godsdienstvrijheid was en op andere niet? Zouden ze het aanvaarden dat de Hervorming haar laatste bekeerling had gemaakt, dat ze haar uiterste grens had bereikt en dat overal waar Rome op dat ogenblik de scepter zwaaide, haar heerschappij zou worden bestendigd? Zouden de hervormers dan hebben kunnen beweren dat ze onschuldig waren aan het bloed van al die honderden en duizenden mensen die krachtens deze regeling in pausgezinde landen hun leven zouden verliezen? Als ze dat hadden gedaan, zouden ze in dit uiterst kritieke uur de zaak van het Evangelie en de vrijheden van het christendom hebben verraden” (Wylie, b.9, ch.15). “Ze wilden liever alles, met inbegrip van hun land, hun kroon en hun leven opofferen” (D' Aubigné, b.13, ch.5). [200.1]

De vorsten zeiden: “Wij moeten dit decreet verwerpen”. “De meerderheid heeft niet te beslissen in gewetenszaken”. De afgevaardigden verklaarden: “De vrede die in het rijk heerst, hebben wij aan het decreet van 1526 te danken. Als het wordt ingetrokken, zal Duitsland door onrust en verdeeldheid worden verscheurd. De Rijksdag is alleen bevoegd de godsdienstvrijheid te waarborgen tot het concilie bijeenkomt” (Ibid., b.13, ch.5). De Staat behoort de gewetensvrijheid te beschermen en daar eindigt haar gezag in godsdienstige aangelegenheden. Elke wereldlijke overheid die godsdienstige voorschriften door middel van het burgerlijk gezag wil instellen of afdwingen, offert het beginsel op waar de evangelische christenen zo moedig voor hebben gestreden. [201.1]

De pausgezinden besloten een eind te maken aan wat zij “vermeteale koppigheid” noemden. Zij begonnen verdeeldheid te zaaien onder de aanhangers van de Hervorming en intimideerden iedereen die zich niet openlijk aan hun zijde schaarde. De vertegenwoordigers van de vrije steden werden tenslotte voor de Rijksdag ontboden en moesten verklaren of zij wilden instemmen met de voorwaarden van het voorstel. Ze vroegen tevergeefs om uitstel. Bijna de helft onder hen stond aan de kant van de

Hoofdstuk 11 – Het Protest van de Vorsten

hervormers. Zij die de gewetensvrijheid en het recht op een persoonlijk oordeel niet wilden opofferen, waren er zich maar al te goed van bewust dat hun standpunt hen in de toekomst zou blootstellen aan kritiek, veroordeling en vervolging. Eén van de afgevaardigden zei: “Wij moeten óf het Woord van God verloochenen, óf verbrand worden” (Ibid., b.13, ch.5). [201.2]

Koning Ferdinand, die de keizer op de Rijksdag vertegenwoordigde, begreep wel dat het decreet ernstige verdeeldheid zou veroorzaken als de vorsten er niet van overtuigd konden worden het aan te nemen en het te steunen. Daarom gebruikte hij al zijn overredingskracht, omdat hij wist dat de hervormers nog vastberadener zouden worden als hij geweld gebruikte. “Hij smeekte de vorsten het decreet te aanvaarden en gaf hun de verzekering dat de keizer erg tevreden over hen zou zijn”. Maar deze gelovige mannen erkenden een gezag dat hoger stond dan dat van aardse machthebbers en antwoorden kalm: “Wij zijn bereid de keizer te gehoorzamen in alles wat kan bijdragen tot het behoud van de vrede en tot eer van God” (Ibid., b.13, ch.5). [201.3]

Ten overstaan van de Rijksdag deelde de koning tenslotte de keurvorst en diens vrienden mee dat het edict “binnenkort in de vorm van een keizerlijk decreet zou worden opgesteld” en “dat ze zich alleen nog aan de meerderheid konden onderwerpen”. Toen hij dat gezegd had, verliet hij de vergadering en gaf de hervormers niet eens de kans van gedachten te wisselen of hem te antwoorden. “Tevergeefs stuurden zij een afvaardiging om de koning dringend te verzoeken terug te komen”. Zijn enige reactie op hun verzoek was: “De beslissing is genomen. Jullie hebben je maar te onderwerpen” (Ibid., b.13, ch.5). [202.1]

De aanhangers van de keizer waren ervan overtuigd dat de christelijke vorsten de Heilige schrift zouden blijven beschouwen als een boek dat hoger stond dan menselijke leerstellingen en wetten. Ze wisten ook dat overal waar dit beginsel werd aanvaard het pausdom vroeg of laat ten val zou worden gebracht. Maar zoals duizenden anderen sindsdien, die slechts kijken “naar de dingen die gezien worden”, vleiden ze zich met de hoop dat de zaak van de keizer en de paus er goed voor stonden en dat de hervormers er slecht aan toe waren. Als de hervormers alleen op menselijke hulp hadden gesteund, zouden ze even machteloos zijn geweest als de pausgezinden veronderstelden. Maar hoewel ze gering in aantal waren en niet op goede voet stonden met Rome, waren ze sterk. “Ze legden het bevel van de Rijksdag en de keizer naast zich neer en beriepen zich op het Woord van God en op Jezus Christus, de Koning der koningen en de Heere der heren” (Ibid., b.13, ch.6). [202.2]

Daar Ferdinand geen rekening had willen houden met hun geloofsovertuiging, besloten de vorsten zich niet te bekommeren om zijn afwezigheid, maar hun protest zonder uitstel voor de nationale raad te brengen. Ze stelden een plechtige verklaring op en legden die voor aan de Rijksdag: [202.3]

“Bij deze protesteren wij voor God, onze enige Schepper, Onderhouder, Verlosser, Redder en eens ook onze Rechter, en voor alle mensen en alle schepselen, dat wij, in ons eigen belang en in het belang van ons volk op geen enkele wijze kunnen instemmen met het voorgestelde decreet en niets kunnen goedkeuren dat in strijd is met God, Zijn heilig Woord, ons geweten of de verlossing van onze zielen”. “Zouden wij dit decreet dan bekrachtigen? Zouden wij toegeven, dat wanneer de Almachtige iemand tot Zijn kennis roept, die mens desondanks die kennis niet zou mogen aannemen?” “Alleen een leer die in overeenstemming is met Gods Woord is betrouwbaar... God heeft ons het

Hoofdstuk 11 – Het Protest van de Vorsten

verbod opgelegd een ander leer te verkondigen... De Heilige Schrift dient door andere, duidelijker teksten te worden verhelderd... dit heilig boek is alles wat een christen nodig heeft en is gemakkelijk te begrijpen en is bestemd om de duisternis te verdrijven. Met Gods genade zijn wij vastbesloten de zuivere en volledige prediking van Zijn enig Woord te handhaven, zoals het is vervat in de Bijbelboeken van het Oude en het Nieuwe Testament, zonder er iets aan toe te voegen dat ermee in strijd zou kunnen zijn. Dit Woord is de enige Waarheid. Het is de norm voor elke leer en voor elk leven en kan ons nooit op een dwaalspoor brengen. Wie op deze grondslag bouwt, zal standhouden tegen alle krachten van de hel, terwijl alle menselijke ijdelheden die ertegen worden aangevoerd voor het aangezicht van God zullen verdwijnen”. “Daarom verwerpen wij het juk dat ons wordt opgelegd”. “Tegelijkertijd verwachten wij ook van zijne keizerlijke majesteit dat hij zich tegenover ons zal gedragen als een christelijk vorst die God bovenal liefheeft. Wij verklaren ons bereid hem en ook u, genadige heren, alle liefde en gehoorzaamheid te betonen die in overeenstemming zijn met onze rechtvaardige en rechtmatige plicht” (Ibid., b.13, ch.6). [202.4]

De Rijksdag was diep onder de indruk. De meerderheid was verbaasd en verontrust over de stoutmoedigheid van de protestanten. De toekomst scheen stormachtig en onzeker. Verdeeldheid, strijd en bloedvergieten schenen onvermijdelijk. Maar de hervormers waren zich bewust van de rechtvaardigheid van hun zaak. Ze steunden op de arm van de Almachtige en waren “vol goede moed en vastberaden”. [203.1]

“De beginselen die in dit beroemde protest worden geformuleerd... zijn de uitdrukking van het wezen van het protestantisme. Dit protest hekelt twee misbruiken van de mens in geloofszaken; ten eerste, de inmenging van de burgerlijke overheid; ten tweede, de willekeurige macht van de kerk. Het protestantisme verwerpt deze twee misbruiken en stelt het persoonlijk geweten boven de overheid, en het gezag van Gods Woord boven de zichtbare kerk. Het verwerpt in de eerste plaats de bevoegdheid van de burgerlijke overheid in godsdienstige aangelegenheden en het zegt met de profeten en apostelen: *Men moet Gode meer gehoorzamen dan de mensen*’. Het stelt de kroon van Jezus Christus boven die van Karel V. Maar het gaat nog verder: Het protestantisme gaat uit van het grondbeginsel dat elke menselijke leer aan Gods uitspraken ondergeschikt behoort te zijn” (Ibid., b.13, ch.6). De protestanten hebben er bovendien de nadruk op gelegd dat ze het recht hebben hun geloofsovertuiging vrij te verkondigen. Ze wilden niet alleen geloven in het Woord van God en het gehoorzamen, maar wilden ook verkondigen wat het leert en ze ontzegden de kerkelijke of burgerlijke overheid het recht zich daarmee te bemoeien. Het protest van Spiers was een plechtige verklaring tegen onverdraagzaamheid op godsdienstig gebied en een bevestiging van het recht van elk mens om God volgens zijn eigen geweten te dienen. [203.2]

De verklaring was afgelegd. Ze werd in het geheugen van duizenden gegrift en opgetekend in de boeken des hemels, waar geen mens haar kan uitwissen. Alle evangelische kringen in het Duitse rijk namen het protest aan als de uitdrukking van hun geloofsovertuiging. Overal beschouwde men deze verklaring als een voorbode van een nieuwe, betere tijd. Eén van de vorsten zei aan de protestanten te Spiers: “Moge de Almachtige, Die u genade heeft geschonken om uw geloof krachtig, vrijmoedig en onbevreesd te belijden, u in uw christelijke vastberadenheid sterken tot de eeuwige dag” (Ibid., b.13, ch.6). [204.1]

Hoofdstuk 11 – Het Protest van de Vorsten

Als de hervorming na haar gedeeltelijke succes tot een vergelijk was gekomen om in de gunst te staan bij de wereld, zou ze God en zichzelf niet trouw zijn geweest en op die manier haar eigen ondergang hebben bewerkt. Alle generaties na deze edelmoedige hervormers kunnen een les leren uit hun ervaringen. Satans optreden tegen God en Zijn woord is niet veranderd. Hij is vandaag nog even sterk gekant tegen het feit dat men de Schrift als levensgids kiest als in de zestiende eeuw. In onze tijd wijkt men erg af van haar leer en haar voorschriften en is het dringend nodig terug te keren tot het basisbeginsel van het protestantisme: De Bijbel en de Bijbel alléén is het richtsnoer voor geloof en leven. Satan streeft er nog altijd naar de godsdienstvrijheid met alle mogelijke middelen uit te schakelen. De anti-christelijke macht die door de protestanten in Spiers werd bestreden, probeert nu met vernieuwde kracht haar verloren oppergezag te herstellen. Dezelfde onwrikbare trouw aan het Woord van God, waarvan de hervormers in de crisis van de zestiende eeuw blijk gaven, is de enige hoop op een hervorming in onze tijd. [204.2]

Verschillende tekenen wezen erop dat er gevaar dreigde voor de protestanten. Er waren echter ook aanwijzingen dat God Zijn hand uitstak om de gelovigen te beschermen. In die tijd bracht “Melanchton zijn vriend Simon Grynaeus in aller ijf door de straten van Spiers naar de oever van de Rijn. Hij smeekte hem naar de overzijde van de rivier te gaan. Grynaeus vroeg zich verbaasd af waarom Melanchton zo'n haast had. Melanchton zei: ‘Een oude man met een ernstig en plechtig gezicht die ik niet ken, verscheen voor mij en zei dat de gerechtsdienaren van Ferdinand elk ogenblik hier konden zijn om Grynaeus te arresteren.’” Op de oever van de Rijn wachtte Melanchton tot het water van de rivier zijn geliefde vriend scheidde van hen die probeerden zijn leven te nemen. Toen hij hem eindelijk aan de overzijde zag zei hij: ‘Hij is ontrukkt aan de wrede kaken van hen die dorsten naar onschuldige bloed.’ [205.1]

Op die dag was Grynaeus verontwaardigd geweest over een preek van Faber, één van de voornaamste rooms-katholieke theologen. Na afloop had Grynaeus Faber erop gewezen dat hij “enkele verderfelijke dwalingen” had verdedigd. “Faber liet zijn woede niet blijken, maar ging onmiddellijk naar de koning, van wie hij een aanhoudingsbevel kreeg om de lastige hoogleraar uit Heidelberg te laten arresteren. Toen Melanchton naar huis terugkeerde, hoorde hij dat gerechtsdienaren Grynaeus waren komen arresteren en zijn huis ondersteboven hadden gekeerd. Melanchton twijfelde er geen ogenblik aan dat God zijn vriend had gered door het zenden van één van Zijn heilige engelen om hem te waarschuwen. (Ibid., b.13, ch.6). [205.2]

De Hervorming zou nog meer onder de aandacht van de machthebbers van deze aarde worden gebracht. De protestantse vorsten hadden een audiëntie bij Ferdinand aangevraagd, maar hun verzoek werd afgewezen. Toch zouden ze een kans krijgen om hun zaak uiteen te zetten voor de keizer en voor de hoogwaardigheidsbekleders van Kerk en Staat. Karel V wilde de tweedracht die het rijk in beroering bracht doen verminderen en riep daartoe in het jaar na het protest van Spiers, een Rijksdag bijeen te Augsburg en kondigde aan dat hij die persoonlijk zou voorzitten. De leiders van het protestantisme werden ook uitgenodigd. [205.3]

De Hervorming werd door grote gevaren bedreigd, maar haar aanhangers vertrouwden hun zaak nog altijd toe aan God en beloofden plechtig dat zij onwrikbaar trouw zouden blijven aan het Evangelie. De raadsliden van de keurvorst van Saksen hadden hem dringend verzocht niet naar de Rijksdag te gaan. Volgens hen had de keizer

Hoofdstuk 11 – Het Protest van de Vorsten

de vorsten uitgenodigd om hen in de val te lokken. “Is het geen waaghalzerij als men zichzelf met een machtige vijand binnen de muren van een stad opsluit?” Maar anderen zeiden vol vertrouwen: “Als de vorsten zich moedig gedragen is Gods zaak gered”. “God is getrouw. Hij zal ons niet in de steek laten”, zei Luther (Ibid., b.14, ch.2). De keurvorst vertrok met zijn gevolg naar Augsburg. Iedereen was zich bewust van het gevaar dat hem bedreigde en velen vertrokken met een bedroefd gezicht en met angst in het hart. Maar Luther, die tot Coburg met hen optrok, versterkte hun wankelend geloof door het zingen van het lied “Een vaste burcht is onze God”, dat hij op die reis schreef. Veel mensen werden bevrijd van hun angstige voorgevoelens en velen werden optimistischer door dit inspirerende lied. [206.1]

De protestantse vorsten hadden besloten hun opvattingen op een systematische manier met bewijsmateriaal uit de Schrift op de Rijksdag uiteen te zetten. Luther, Melancton en hun medewerkers werden met de voorbereiding daarvan belast. Deze belijdenis, de Confessie van Augsburg, werd door de protestanten aanvaard als de uitdrukking van hun geloof en ze kwamen bijeen om hun naam onder dit belangrijke document te plaatsen. Het waren plechtige en moeilijke ogenblikken. De hervormers stonden erop dat de zaak waarvoor ze stredden niet met politieke kwesties werd verward. Ze waren van mening dat de Hervorming geen andere invloed mocht uitoefenen dan die welke uitging van het Woord van God. Toen de christelijke vorsten naar voren traden om de Confessie te ondertekenen, nam Melancton het woord: “Theologen en predikanten behoren deze zaak voor te leggen. Laten wij het gezag van de machthebbers in andere gevallen gebruiken”. Daarop antwoordde Johan van Saksen: “God verhoede dat u mij uitsluit. Ik ben vastbesloten te doen wat goed is, zonder mij bezorgd te maken om mijn kroon. Ik wil de Heere belijden. Mijn keurvorstenkroon en mijn hermelijn zijn mij niet zo dierbaar als het kruis van Jezus Christus”. Na deze woorden plaatste hij zijn handtekening. Een andere vorst zei toen hij de pen opnam: “Als het voor de eer van mijn Heer Jezus Christus nodig is, ben ik bereid mijn bezittingen en mijn leven prijs te geven”. “Ik wil liever mijn onderdanen en mijn staten vaarwel zeggen, liever het land van mijn vaders met de bedelstaf in de hand verlaten, dan enige andere leer aan te nemen dan die welke in deze belijdenis is geformuleerd” (Ibid., b.14, ch.6). Zo groot was het geloof en de moed van deze godsmannen.[206.2]

De dag die was vastgesteld om voor de keizer te verschijnen was aangebroken. Karel V, gezeten op zijn troon en omringd door keurvorsten en vorsten, verleende audiëntie aan de protestantse hervormers. Hun geloofsbelijdenis werd voorgelezen. In die doorluchtige vergadering werden de waarheden van het Evangelie duidelijk uiteengezet en de dwalingen van de rooms-katholieke kerk naar voren gebracht. Die dag wordt terecht “de mooiste dag van de Hervorming en één van de roemrijkste in de geschiedenis van het christendom en van de mensheid” genoemd (Ibid., b.14, ch.7). [207.1]

Een paar jaar daarvoor stond de monnik uit Wittenberg nog alleen op de Rijksdag te Worms. Nu waren er in zijn plaats de edelmoedigste en machtigste vorsten van het rijk. Luther mocht niet in Augsburg verschijnen, maar was er wel aanwezig met zijn woorden en gebeden. Hij schreef: “Ik ben bijzonder blij dat ik heb mogen leven tot dit uur, waarop Christus in het openbaar wordt verheerlijkt door zulke illustere gelovigen op zo'n roemrijke vergadering” (Ibid., b.14, ch.7). Zo gingen de woorden van de Schrift

Hoofdstuk 11 – Het Protest van de Vorsten

in vervulling: *“Ook zal ik voor koningen over uw getuigenissen spreken”* (Psalm 119:46). [207.2]

In de dagen van Paulus werd het Evangelie, waarvoor hij in de gevangenis terecht gekomen was, ook op die manier voor de vorsten en edellieden in de hoofdstad van het keizerrijk gebracht. Bij deze gelegenheid werd hetgeen op keizerlijk bevel niet van de preekstoel mocht worden verkondigd in het paleis gepredikt; wat volgens velen zelfs niet geschikt was voor de oren van dienstknechten en meiden werd met verbazing beluisterd door de meesters en heren van het rijk. Koningen en rijksgroten waren het publiek, gekroonde vorsten waren de predikers en de preek ging over Gods koninklijke Waarheid. Een schrijver zegt: *“Sinds de tijd van de apostelen is er geen belangrijker werk verricht en geen indrukwekkendere geloofsbelijdenis afgelegd”* (D' Aubigné, b.14, ch.7). [207.3]

“Alles wat de lutheranen zeggen is waar. Wij kunnen het niet loochenen”, verklaarde een pausgezinde bisschop. *“Kunt u de belijdenis die door de keurvorst en zijn geestverwanten is afgelegd met steekhoudende argumenten weerleggen?”*, vroeg een ander aan dr. Eck. *“Niet met de geschriften van de apostelen en de profeten”*, luidde het antwoord. *“Maar wèl met die van de kerkvaders en de concilies!”*, waarop de vragensteller antwoordde: *“Ik begrijp wat u wil zeggen. Volgens u houden de lutheranen zich aan het Woord van God en wij niet”* (Ibid., b.14, ch.8). Enkele Duitse vorsten werden voor het protestantisme gewonnen. De keizer verklaarde dat de protestantse geloofsartikelen niets anders dan de Waarheid uitdrukten. De Augsburgse Confessie werd in vele talen vertaald, over heel Europa verspreid en later door miljoenen aanvaard als de uitdrukking van hun geloof. [208.1]

Gods trouwe dienaren werkten niet alleen. Terwijl *“de overheden, de machten en de boze geesten in de hemelse gewesten”* de strijd tegen hen aanbonden, liet God Zijn volk niet aan hun lot over. Als hun ogen geopend waren, zouden zij, zoals Elisa, Gods aanwezigheid en bijstand duidelijk hebben gemerkt. Toen de knecht van Elisa wees op het vijandelijke leger dat hen omringde en elke uitweg afsneed, bad de profeet: *“Heere open toch zijn ogen, opdat hij zie”* (2 Koningen 6:17). En zie, de berg was vol vurige paarden en wagens; het hemelse leger stond opgesteld om de Godsmen te beschermen. Zo waakten engelen ook over de mensen die de Hervorming bevorderden. [208.2]

Eén van de beginselen die Luther met de grootste nadruk verdedigde, was dat men nooit een beroep mocht doen op de burgerlijke overheid om de Hervorming te steunen en geen wapens mocht gebruiken om de Reformatie te verdedigen. Het verheugde hem dat de vorsten van het rijk het Evangelie hadden aangenomen, maar toen zij een defensief verbond wilden sluiten, verklaarde hij dat *“het Evangelie door God alleen verdedigd moest worden... Hoe minder de mens zich met het werk bemoeide, des te opvallender zou de tussenkomst van God zijn. Volgens hem waren alle voorgestelde politieke maatregelen ingegeven door hun beschamende vrees en hun zondig gebrek aan vertrouwen”* (D' Aubigné, London ed., b.10, ch.14). [209.1]

Toen machtige vijanden samenspannen om het protestantisme ten val te brengen en het ernaar uitzag dat duizenden zwaarden zouden worden getrokken om het te bestrijden, schreef Luther: *“satan gaat als een razende te keer; goddeloze kerkvorsten beramen een samenzwering; wij worden door oorlog bedreigd. Spoor de mensen aan moedig te strijden voor de troon van God door het geloof en het gebed, zodat onze vijanden door Gods Geest overwonnen, tot vrede gedwongen kunnen worden. Onze*

Hoofdstuk 11 – Het Protest van de Vorsten

dringendste behoefte, onze belangrijkste taak is het gebed. Vertel de mensen dat zij blootgesteld zijn aan de scherpte van het zwaard en aan de woede van satan en laat hen bidden” (D' Aubigné, b.10, ch.14). [209.2]

Later zinspeelde Luther nog eens op de defensieliga die de protestantse vorsten wilden oprichten en verklaarde dat het enige wapen dat bij deze strijd gebruikt mocht worden “het zwaard des Geestes” was. In een brief aan de keurvorst van Saksen schreef hij: “Wij hebben gewetensbezwaren tegen het voorgestelde bondgenootschap. Wij zouden liever tien keer sterven dan dat ons Evangelie één druppel bloed liet vloeien. Wij behoren ons te gedragen als lammeren die naar de slachtbank gaan. Wij dienen het kruis van Christus te dragen. Uwe hoogheid hoeft niet bezorgd te zijn. Wij zullen met onze gebeden méér bereiken dan al onze vijanden met hun grootspraak. U moet er alleen voor zorgen dat uw handen niet besmeurd worden door het bloed van uw broeders. Als de keizer eist dat wij aan zijn rechtbanken worden overgeleverd, zijn wij bereid te verschijnen. U kunt de verdediging van ons geloof niet op u nemen: iedereen moet op eigen risico geloven” (Ibid., b.14, ch.1). [209.3]

De macht die de wereld in de tijd van de Hervorming deed wankelen, kwam uit de verborgen plaats van de gebeden die tot God werden opgestuurd. Daar plaatsten Gods dienaren met heilige kalmte hun voeten op de Rots van Zijn beloften. Tijdens de strijd te Augsburg “liet Luther geen dag voorbijgaan zonder tenminste drie uur te bidden en hij bad op uren die eigenlijk het meest geschikt waren voor zijn studie. In de afzondering van zijn kamer hoorde men hem vaak zijn ziel voor God uitstorten ,vol aanbidding, vrees en hoop, zoals iemand die tot een vriend spreekt!’. Hij zei: ,Ik weet dat u onze Vader en onze God bent en dat U de vervolgers van Uw kinderen zult verstrooien, want U bent met ons in dit gevaar. Dit is Uw werk en wij zijn er op Uw bevel aan begonnen. Verdedig ons dan, o Vader!’“ (Ibid., b.14, ch.6). Aan Melanchton, die onder vrees en angst gebukt ging, schreef hij: “Genade en vrede in Christus! In Christus, zeg ik, en niet in de wereld. Amen! Ik haat de buitengewoon zware zorgen die je kwellen. Als je vindt dat onze zaak niet rechtvaardig is, moet je haar opgeven. Als de zaak rechtvaardig is, laten wij dan geloven in de beloften van Hem Die ons zegt dat wij zonder vrees mogen slapen... Wij zullen niet tevergeefs rekenen op Christus in ons streven naar rechtvaardigheid en waarheid. Hij leeft. Hij heerst. Waar zouden wij dan bang voor zijn?” (Ibid., b.14, ch.6) God hoorde het geroep van Zijn dienaren. Aan vorsten en predikanten schonk Hij genade en moed om de Waarheid te verdedigen tegen de heersers van de duisternis in deze wereld. God zegt: “*zie, Ik leg in Sion een uitverkoren kostbare Hoeksteen en wie op Hem zijn geloof bouwt, zal niet beschaamd uitkomen*” (1 Petrus 2:6). De protestantse hervormers hadden op Christus gebouwd en de poorten van het dodenrijk konden hen niet overweldigen.